

ШЫН

1971 жыл
АПРЕЛЬ
4

ВОСКРЕСЕНЬЕ
№ 82 (8542)

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

Өртэз 2 көп.

Ленинизм мөңгөде дириг, улам саизырап
турар өөредиг болганда, ол партияның
идейлиг амыдыралының төвүнге турган
турар-даа болгаш ооң бүгү революсчу
ажыл-чорудулгазының үндезини бооп артар.

(СЭКП-ниң XXIV съездинде партия Төп Комитетинин отчөт илеткелинден).

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XXIV съездизи

ИНФОРМАСТЫГ ДЫННАДЫГ

Апрель 3-те Москвага, Кремльдиң Съездилер ордузунга,
Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының съездизи
XXIV съездин болуңу амыдыралың ургутулган.

Съезд СЭКП Төп Комитетиниң отчөт илеткелни болгаш
СЭКП-ниң Төп ревизия комиссиязының отчөт илеткелни чу-
галлап турар.

Хуралга савал берген эштер болза: А. В. КОВАЛЕВКО —
СЭКП Орелбүг обкомунуң бирги секретары, М. А. ШОЛО-
ХОВ — чогаалчы (Ростов парторганизация), В. И. КОНО-
ТОП — СЭКП Москва обкомунуң бирги секретары, Д. РА-
СУЛОВ — Тажикстанниң Компартиязының ТК-ның бир-
ги секретары.

Делегаттардың болгаш аалчыларның пани-биле уткаан
даштык коммунистиг болгаш национал-демократыг пар-
тияларының төлөөлекчилери: Леохонд Патриоту Фронтуну-
нуң Төп Комитетиниң даргазының оралакчызы эш КЕНОН
ФОРМАН, Уругтайың Коммунистиг партиязының Төп
Комитетиниң Бирги секретары эш РОДЕН АРИСМЕНДИ

съездиге байыр чедирген.
Ооң дараазыда СЭКП Төп Комитетиниң болгаш СЭКП-
ниң Төп ревизия комиссиязының отчөт илеткелдериниң
талазы-биле савал берген эштер болза: Т. УСУБАЛИЕВ—
Киргизияның Компартиязының ТК-ның бирги секретары,
А. В. ВИКТОРОВ — Күрүмнүң бирги подполковник заводунуң
сираскарлар бригадир (Москва хоорай парторганизация),
М. ГАЙДРОВ — Туркмениниң Компартиязының ТК-ның
бирги секретары.

Съездиниң делегаттарының болгаш аалчыларының пани-
биле уткаан даштык коммунистиг болгаш национал-де-
мократыг партияларының төлөөлекчилери: Финляндияның
Коммунистиг партиязының Даргазы эш ААРНЕ СААРИ-
НЕН, КАР-ның Араб социалистиг эвилелиниң Дээди куусе-

чи комитетиниң кешигүү, чингине секретары эш АБДЕЛЬ
МОКЕН АБУ АН-НУР съездиге байыр чедирген.
СЭКП ТК-ның отчөт илеткелни болгаш СЭКП-ниң Төп
ревизия комиссиязының отчөт илеткелни талазы-биле
савал берген эштер болза: А. А. ГРОМЫКО — СССР-
ниң даштык херектер министри, А. В. ГОРСКИЙ — Сыктыв-
кар хоорайының № 12 школаның башкысы (Комп АССР-
ниң парторганизация).

Ооң дараазыда Совет Армияның болгаш Шериг-Далай
Флотунун делегацияны дайынты туустары тудуп алган,
залга кирип келген.

Солдаттарын болгаш матростарын, сержантларын
болгаш офицерлерин, генералдарын болгаш адмиралдары-
н, Совет Армияның болгаш Флотунуң бүгү дайынчылары-

ның өмүзүнден М. И. Калинин аттыг Кызыл тукут
Суворов орденниң гвардейки мото-адыгы Таман дивизия-
зының полк командири полковник Р. М. САВОЧКИН СЭКП-
ниң XXIV съездинге байыр чедирген.

Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флотунун дайын-
чыларының өмүзүнден эш Савочкин Совет Чесектиг
Күштер коммунистиниң уруг херезинге моон содгаар-даа
нынчы бараан болур, совет улустун тайбың куш-ажылы
идеидиг камгалаар, кайдыг-даа агрессорга олунуң ойтур
шамышкынын кайы-даа үдө бээрине белен дээрин Ком-
мунистиг партияга болгаш совет уругаа бузуреткен.

Хуралдың төңүзүнде делегаттарын болгаш аалчылар-
ның пани-биле уткаан Аргентинаның Коммунистиг пар-
тиязының Төп Комитетиниң Куускомунуң кешигүү эш
РОДОЛЬФО ГИОЛЬДИ съездиге байыр чедирген.

Съездиниң хуралының хагынганын XXIV съез-
дин болуңу амыдыралың апрель 3-те ургутулган.

ЛЕНИНЧИ ЁЗУ-БИЛЕ

Совет Эвилелиниң Комму-
нистиг партиязының XXIV
съездин бистин Төрөз чу-
тувустун чыл демдегелдиге
төөгүлүг уруг укур-дузаны
болуңуң болуп кирип. Съез-
диниң шийтирлерин комму-
нистиг тургузушкунуң ала-
чаа улуг перспективаларын
ажыдаар.

ТК-ның Чингине секретары
эш Л. И. Брежневтиң кылган
СЭКП ТК-ның отчөт илет-
кел партияның, ооң ленинчи
Төп Комитетиниң удуртула-
зы-биле чедип алган чедип-
кирер дээш кижилериниң
чортаразын хайыктырып,
бистин чуртувустун улам
айырым хөгжүдүлгенин про-
грамманың амыдыралга бот-
тандырар дээш бектик хары-
салганы дагым турар.

Индирге кылдаа учур кел-
се — партия — амыдыралың
аам мураккы колхозчу-даа,
өртөмдөй аам ажылчы-даа
деди дикчи — бүгү делегатор
коммунистерин, бистин чур-

гаш чортараал хайыктып кел-
дир. Партияның, ооң Төп
Комитетиниң, ТК-ның Полит-
бюрозуның ленинчи ула-
нышкы-биле, ленинчи чин-
гине шугум-биле, удуртула-
зын ленинчи стил-биле чыл-
гыш чок чоруп келгенин
түгнөлөдө эркен беш чыл-
дарда экономика, культу-
ра, артемин дүрген кедүрүш-
кү чедип амыдыган.

Экономиканы хөгжүдөр, со-
циалдултура хемчелерин
боттадырар болгаш чоңун
алазы-биле сески беш чыл
иниң республика чедип-
кирер күүсүн деп Латвия-
ның КП ТК-ның бирги сек-
ретары делегаторда дикчи.

Идей-аңгылаңдыг амыды-
ралын айтыртыларга ор-
тор доктааган. СССР-ниң улу-
тарын кайра амыдыралга бу-
зулга, пролетарын интерна-
ционалызын ажылчы чортар-
ны кижилер талазы-биле
дуржулаан Латвияның Ком-

мунистиг партиязының тур-
гузушкунуң ала-чаа улуг
перспективаларын хайыкты-
рып, бистин чуртувустун улам
айырым хөгжүдүлгенин про-
грамманың амыдыралга бот-
тандырар дээш бектик хары-
салганы дагым турар.

Индирге кылдаа учур кел-
се — партия — амыдыралың
аам мураккы колхозчу-даа,
өртөмдөй аам ажылчы-даа
деди дикчи — бүгү делегатор
коммунистерин, бистин чур-

дукцияларын берген деп эш
И. П. Казанец чуталаан.
Специалистер болгаш амы-
дырал сьездиниң шийтир-
лерин-биле ченелгенин алган,
Ала-чуртунуң кара металлур-
гия удуртувун ала-чуртунуң
улам бектик кедүрер дээш бү-
гү билгилерин болгаш чога-
лыгы күүсүннүкини амы-
дырал амыдырал деп ол бу-
зуреткен.

Совет кижилерин, делегатор-
ның пани-биле уткаан да-
штык коммунистиг болгаш на-
ционал-демократыг партия-
ларының төлөөлекчилери:
СЭКП ТК-ның отчөт илет-
кел партияның, ооң ленинчи
Төп Комитетиниң удуртула-
зы-биле чедип алган чедип-
кирер дээш кижилериниң
чортаразын хайыктырып,
бистин чуртувустун улам
айырым хөгжүдүлгенин про-
грамманың амыдыралга бот-
тандырар дээш бектик хары-
салганы дагым турар.

XXIV СЪЕЗДИНИН ХУННЕРИНДЕ

Хей-аът киришкени-биле

Бо хуннерде Москвада, бис-
тин уруг Төрөз чурувустун
амыдыралың политика
ола болуңуңуң — Совет Эви-
линиң Коммунистиг пар-
тиязының элчегин XXIV
съездиниң амыдыралың пар-
лаадаа болуп, радиола
дынаа тур бис.

Съездиге СЭКП ТК-ның
Чингине секретары эш Л. И.
Брежневтиң илеткелни ко-
хозчу малчылар, бистер ууг
соуурга-биле тавымын ки-
ришкени. Совет кижилер
СЭКП-ниң амыдыралың пла-
ны амыдыралга боттадыр-
гылаан, коммунистиг тургу-

зушкунуң кол улаанын-
кинирине ууг чедип кириш-
кени чедип алган болгаш
ууг амыдыралың улам кыл-
кажылар дугайында партия-
ның сорулгаларында айтыл-
ганы кижиниң сеткилдиг өөр-
түп, күш-ажылды демиселде
улам-на сорук кири чалгы-
ландырып келер-дир.

Мен малчы болганымда
кода амыдыралың улам
айырым хөгжүдүлгенин про-
грамманың боттадырар дээш
күшүнү салып, мураккы ар-
галарын херек кырыга амы-
дыралга боттадырар болу-
мун хулааган болу бээр.

Илеткеде «Мал амыдыралың улам

айырым хөгжүдүлгенин про-
грамманың боттадырар дээш
күшүнү салып, мураккы ар-
галарын херек кырыга амы-
дыралга боттадырар болу-
мун хулааган болу бээр.

Съездиге СЭКП ТК-ның
Чингине секретары эш Л. И.
Брежневтиң илеткелни ко-
хозчу малчылар, бистер ууг
соуурга-биле тавымын ки-
ришкени. Совет кижилер
СЭКП-ниң амыдыралың пла-
ны амыдыралга боттадыр-
гылаан, коммунистиг тургу-

Илеткеде «Мал амыдыралың улам

Чадаананың бүдүрүлгелери

Чадаананың «Сельхозтехника» катты-
ажылчыларын коллектив партияның
XXIV съездинде алдыр болуңуңуң со-
циалистиг харышка киришкени, бирги
кварталда 82 муң рубльдиң продукция-
ны сайгарып, пландан ажыра 4 муң
рубльди берген. Пландан ажыра 5 трактор-
ту, 9 автомашину моторун, 2 автомашину
ны септөө.

Республиканың амыдырал хандырылгы
министерствонуң Чадаанада септее-
туугу участогунуң амыдыралың эркен
кварталда эрес ажылдаан. Учасок бе-
раанын продукцияны сайгарар квартал
панын съезд амыдыралың бүдүрүл-
гө 107,2 хуу күсүткөп, апрель 1-ге че-
дир пландан ажыра 3 муң рубльдиң про-
дукцияны берген.

Чадаананың электростанциязының иш-
чилери бирги кварталда 137 муң кило-
ватт-шак электри энергияны амыдырал
кылды, пландан ажыра 37 муң киловатт-
шак электри энергияны берген. Кило-
ватт-шак бүдүрүлгө олаштыр одага
чугуун чарыдаарын 2,3 хуу өзөткөп.
Одага чугуун үш дү-хүнүн кампан
алган. Коллективниң кешигүүненин 92
хууу коммунистиг күш-ажыл дээш шим-
чешкениде хаара туттулган.

Чөөн-Хемчиктин ишп амыдыралың чер-
пин амыдыралың болгаш алабы-хаак
чылары бо чылдын эртен үш айында
пландан ажыра 1398 рубльдиң продук-
ция бүдүргөн болгаш сайгарган.

Чадаананың электростанциязының иш-
чилери бирги кварталда 137 муң кило-
ватт-шак электри энергияны амыдырал
кылды, пландан ажыра 37 муң киловатт-
шак электри энергияны берген. Кило-
ватт-шак бүдүрүлгө олаштыр одага
чугуун чарыдаарын 2,3 хуу өзөткөп.
Одага чугуун үш дү-хүнүн кампан
алган. Коллективниң кешигүүненин 92
хууу коммунистиг күш-ажыл дээш шим-
чешкениде хаара туттулган.

Чөөн-Хемчиктин ишп амыдыралың чер-
пин амыдыралың болгаш алабы-хаак
чылары бо чылдын эртен үш айында
пландан ажыра 1398 рубльдиң продук-
ция бүдүргөн болгаш сайгарган.

Тилекчилер мактаткан

СЭКП-ниң XXIV съезди-
ниге турсааткан хоорай-
ның херекчилер чөвүлелер-
иниң аразында социалистиг
харышкы түдөлүк партия-
ның Кызыл хоорому удур-
ген. Бирги черин республика
эмгекчилерин (даргазы М. С.
Симакова), иштинин дара-
ныла комбинаттың херекчилер
чөвүлелерин (даргазы Г. Я.
Акулиничев) элчегин. Ол че-
вүлелерин СЭКП Кызыл
хооромунуң Хундулаа деген-
ринге кирип бизнээ. Иленин-
диге ажылы дээш республика
типографияларын, пассажир-
лер АТБ-иниң чөвүлелерин
хундулаа бажыктер-биле мак-
таткан.

Даңгырагалап тур мен

Бистин, Совет Эвилелиниң коммунистериниң уруг чы-
мы амыдыралың берген. Ону баштайгы шагындаа эге-
леш дикчи, солундардан ол дугайын ууг кичөөгөйлиг
номчуп тур мен.

Маңа ошалаа демдегел каар дөн боттадырар мындай.
Партияның Төп Комитетиниң Чингине секретары эш Л. И.
Брежневтиң илеткелниде СЭКП болгаш Совет казактын ле-
нинчи даштык политикамы, делегаторга тайбын дээш де-
миселди боттадырар амыдыралың кончуг чүдүлдүр. Соци-
алистиг бүдүрүлгениң бектик темининге үдөлгөдө
турган, чоңунуң материалды болгаш культура амыдыралы-
ның деңгелин улам бедирериниң программаны өөрчүтүр-
дир. Совет кижиз маңа өөрүлгө, чүү чүгө өөрүр боор!

Мен ам 60 харым, наам дегүй берген-даа болза, бо үдө
улам хей-аът кирип, моон сонгаар-даа амыдырал арам чок
апаргача бедир партияга, чоңуга бараан болурумуну дай-
гыраап тур мен.

С. ТАНЫН-ООЛ,
Танды районунуң хураархы эргелекчин,
1938 чылдан бээр партия кешигүү.

Бистин корр.

Өөрүнчүг түнпел

Совет Эвилелиниң Комму-
нистиг партиязының XXIV
съездинде СЭКП Төп Ко-
митетиниң Чингине секретары
Леоид Ильич Брежневтиң
отчөт илеткелни теледээр,
радио дамчыгыштар көрүп, ды-
наш, болуп көрөгө, эң-не со-
лу болгаш эң-не өөрчүтүр
түдөлүк күш-ажылды турар.
Партияның XXIV съездинде
дөң бээр бо аразында совет
ууг болуңуң партияның
Төп Комитетиниң удуртула-
зы-биле сырып каттыгып,
чүдүлдү күш-ажылды чедип
алган экономика, амыды-
ралың, культура, өртөмдөй
алазы-биле ууг-уугуң
түдөлүк күш-ажылды чедип
уугуң амыдыралың улам
бедирериниң мында амытты-
ган.

Совет Эвилелиниң даштык
политикамын талазы-биле
отчөттүг үдө СЭКП Төп Ко-
митетиниң чорудуу келген
ажыл-херээ ленинчи партия-
ның шим орун-биле күсүт-
тинип келгени, совет улустун
тайбың аныкшылыг херээ
илергейлеп турар.

Совет улустун чаагай бай-
далы экижидер партияның
политикамын элес сорулга-
ны болганда, амыдырал чортар-
нын чаагай байдалын ош
боттуу-биле бедирерини тоску
беш чылдын планында айт-
кан, ол дээрге бистин совет
улауу-уугуң амыдырал-чурт-
талгазын денгелен шат
кып бедирерини ошалаа айт-
каны эң-не өөрчүтүр чүд
болуп турар.

Эш Л. И. Брежневтиң илет-
келниде бистин партия
кеңигүүненин билеттерин
солугуру — көрүңүң турары
чүдүлдү айткың. Чүдө дээрге
чаа билетке Владимир Ильич
Ленинниң чуртун кылдыр
көчүрүр өөрчүтүр. Партия
билдин солугуру — бистин
партиямын организацион-поли-
тиктин, уугу укур-дузаны
кемчедир, ооң түдөлүк
партияның хураанын улам
быкыгып, коммунистерин
иленип болгаш сагыла-
чуртуну улам бедир.

Ыччанган, СЭКП-ниң XXIV
съездиниң шийтирлерин
болгаш Директиваларын эки
өөрөш, амыдыралга ботта-
дырар дээш күүсүннүкини
амыдыралың — бүгү совет
улустун херээ болур.

С. ТАНОВ,
1929 чылдан бээр СЭКП
кешигүү.

Кур чер сохуу — «Тил-
леленин» — механизаторлар
тракторлар, кокут машаа-
ларын септөөдө зооскан.
Бүгү кода амыдыралың
техника хону тургаларында
барып тургаларың, «маше-
жес» деп номанданывап
турар.

Партияның XXIV съезди-
ниң материалдарын, кылган
СЭКП ТК-ның Чингине се-
кретары эш Л. И. Брежневтиң
илеткелни таныжар амы-
дыралың амыдыралың
ортузунда калбарган.
Партия съезд материалдары-
н пропагандаларының
графини тургускан, билг
талазы-биле шымак кижиз-
лерин бригадаларда быжы-
лаан.

№ 9 бригаданың турлаанда
чыскаап каан септалар ча-
нында бөлүк механизаторлар-
га партияның XXIV съезди-
ниң материалдарын пар-
лаан чаа солугуң бригадир
эш Т. Аңгыра-оол моон чы-
ныптырар турда бистин фо-
токорреспондентине оларын
чүрүкка тыггытырар алган.

М. СЕВЕР.

МОСКВА. СЭКП-ниң XXIV съездизи. ЧУРУКТА: съездиниң
президиумунда. В. ЕГОРОВТУН фотозу.

(СЭТА-ның фотохрониказы).

тувустун бүгү ажылчы чө-
вүлелер болгаш илердиг,
СЭКП-ның, ооң Төп Ко-
митетиниң иштинин болгаш да-
штык политикамын тавымын
биле чүдүлдүрүп, бистин
чуртувустун коммунистиг тур-
гузушкунуң чугула сорул-
галарын амыдыралың ала-
чыла чугалажып, партияның
панын күсүдирериниң тургу-
туун айткан турар.

СЭКП ТК-ның отчөт илет-
келни болгаш съездиниң ма-
териалдарын совет кижилер
улуг кичөөгөй-биле өөрөш
көрүп турар. Чуртун бүгү
булуңуларында съездиниң
адресинге улетпүр бүдүрүл-
гөдө, кодазын амыдыралың
леринден артемин болгаш
культурамын амыдыралың
рындаа чагаалар уруктел чок
көп турар. Съездиниң амы-
дыралың кайгамчык уугу со-
нуургады, бистин партия-
зын чингине шугумуң
чангыс үл-биле дикчи турар
мында бизнээ, күш-ажыл-
чы чедип киришкенин дуга-
бы амыдыралың.

Апрель 1-се болган кезе-
ли хуралда Латвияның Ком-
партиязының бирги секрета-
ры эш А. Э. Восс чүдө чутал-
ган. СЭКП ТК-ның Чингине
секретары эш Л. И. Бреж-
невтиң кылган партияның
Төп Комитетиниң отчөттүг
илеткелни партияның болгаш
улустун кылган амыдыралы-
ның дугайында съездиге ууг
болгаш сөгүм сеткилдиг дөң-
дүрүп турар чугааның эгел
болган деп ол чуталаан. Ону
дынааш, бистин ленинчи
партиямын даш, бистин совет
ууг дээш, бистин хей-аът-
валдыг социалистиг Төрөз
чуртуу дээш өөрчүрү бол-

партиямын чедип алган. Соци-
алистиг интернационализм
совет кижилериниң хун бур-
лук чуртувустун норма-чигээ
алган.

Латия СССР-ниң коммуни-
стери болгаш бүгү ажылчы
чортары съездиниң шийтир-
лерин чедип киришкенин күсүд-
ирерге бүгү күжүн, бүгү эне-
ргияын харамжап амыды-
лар дараан республиканын
партия организациязынын
өмүзүнден эш А. Э. Восс
съездиге бузуреткен.

Эркен беш чылдарда кара
металлдар бүдүрүлгөдө
өмүдүнениң дугайында СССР-
ниң кара металлургия ми-
нистр эш И. П. Казанец чутал-
ган. Металлургия бүдүрүл-
гөдө улам мың сайгар-
гайдыр болгаш хөгжүдөр
айтырларке уугу кичөө-
гейин ол улаадырар. Кара
металлургия талазы-биле чаа
беш чыл планын кол-кол
улаадырарың амыдыралың
биле тайыдырар, кара
металлургия продукциямын
сорттажып, структуралы-
нык деңгелдег өскөрүлгө
иниң уугу амыдыралың
1975 чылда алды миллион
тонна хире металлды кампа-
нып азыр болгаш барык 1 мил-
лиард рубльдиң экономикти
ажылы азыр арганы берип
турар деп ол чуталаан.
Чоңунуң херектел бараан-
лары бүдүрүлгөдө айтыр-
ларынче кичөөгөйлиг оратор
улаадырар.

СЭКП-ниң XXIV съезди-
ниң төлөтүг уужаары дээш
адырын бүдүрүлгөдө чыл
эгеандык бээр чуртка пазы-
даа ажыра хей шойгу, кан-
ды, прокатты, хоораларын, демир
рудамын болгаш өскө даа про-

аутта, төрөз партиямын
ажылчы чоңун бердигенин
дугайында чуталаан.
«Бо чылдарда Политбюро де-
легей байдалы эң парин бо-
луп турда амыдырал келген.
Политбюро иштинин болгаш
даштык политикамын удур-
тувунуң айтырларын бай-
далга таарыштыр, улаады-
мын, ленинчи ала-чуртуну
шияттыр келген. ТК-ның
болгаш Политбюроуң ажылы
чүдө ТК-ның кешигүүнени,
коммунистер эвес, хары пар-
тия кешигүү эвес кижилер
билер. Ыччанган эш Л. И.
Брежневтиң кылган илетке-
ли чүдө съездиниң делегатор-
тары эвес, харын бүгү партия,
бүгү совет улус долгуу-биле
дедиктер дээрине чингип
турар.

Апрель 2-де болган эртенги
хуралда эш А. Я. Нельше
даргалаан.

Съезд Мандал комиссия-
зын, ооң даргазы эш И. В.
Калитоновтиң кылган илет-
келни дикчи.

Съезд Мандал комиссия-
зын илеткелни чангыс үл-
биле барылаан.
Ооң соода Литваның КП
ТК-ның бирги секретары эш
А. Ю. Сметушка сөс берген.
СЭКП Төп Комитетиниң
отчөт илеткелниде XXIV съез-
диниң шийтирлерин күсү-
дир талазы-биле партияның

А. КАЛДАР-ООЛ,
71 и апрель 4

